

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

У розвитку системи освіти агресія РФ на території України стала серйозною перевіркою.

Величезну кількість освітніх закладів зруйновано, десятки тисяч жертв мирного населення, розгромлені міста і села — таких страшних втрат, збитків і шкоди наша країна не переживала і не відчувала з часів Великої вітчизняної війни.

Станом на ранок 1 жовтня 2022 року більше ніж 1182 дитини постраждали в Україні внаслідок повномасштабної збройної агресії російської федерації. За офіційною інформацією ювенальних прокурорів 399 дітей загинуло та понад 783 отримали поранення різного ступеню тяжкості. Ці цифри не остаточні, оскільки триває робота з їх встановлення в місцях ведення активних бойових дій, на тимчасово окупованих та звільнених територіях. Найбільше постраждало дітей у Донецькій області – 402, Харківській – 232, Київській – 116, Миколаївській – 75, Чернігівській – 68, Луганській – 64, Херсонській – 55, Запорізькій – 50, Дніпропетровській – 29. 30 вересня внаслідок ракетного обстрілу ворогом гуманітарної колони автомобілів в м. Запоріжжі загинули двоє дітей віком 10 та 14 років, ще одна 3-річна дитина отримала поранення [2].

У період окупації і вторгнення, велика кількість шкіл, дитячих садків, коледжів і університетів вимушені або закритися або ще більш евакуюватися. Матеріальну базу освітніх установ сильно пошкоджено або практично знищено. В частинах України, де немає вторгнення та окупації терористичними військами РФ, співробітники освітніх установ вимушені займатися організацією і облаштуванням приміщень для проживання та навчання внутрішньо переміщених осіб.

Від початку повномасштабної війни в Україні станом на 1 жовтня 2022 року російські війська пошкодили або зруйнували 2601 навчальних закладів на території нашої держави (2292 закладів освіти пошкоджено від бомбардувань та обстрілів, 309 з них зруйновано повністю). Про це свідчать дані спеціалізованого сайту, створеного Міністерством освіти і науки України [1].

Умови військового стану весною 2022 року диктували необхідність організації хоча б нерегулярних занять у школах і дитячих закладах в кілька змін без необхідного шкільного обладнання. Важливими задачами для педагогів стали забезпечення дітей харчуванням і одягом.

Виникла проблема з підбором педагогічних кадрів, при цьому кількість жінок виросла, так як багато чоловіків-учителів призвані захищати свою землю, рідну країну.

Умови військового стану, невизначені майбутні, мінливі і небезпечні умови виживання українського народу призвели до змін організації навчально-виховного процесу, змінилися терміни навчання, вийшли і проходять зараз трансформацію форми і методи навчання на всіх рівнях надання освітніх послуг.

Виклики сучасного суспільства в умовах так званої нової реальності накладають нові вимоги на систему підготовки професійних кадрів, всі більше значення надається при цьому персоналізації навчального процесу, можливості реалізації індивідуальної освітньої траєкторії, що дозволяє краще розкрити творчий потенціал кожного учня, врахувати його особистісні характеристики та потреби.

Зважаючи на вищесказане, слід враховувати, що реалізація індивідуальної освітньої траєкторії тісно пов'язана з таким поняттям, як адаптивне навчання. Під адаптивним навчанням при цьому слід розуміти сукупність психологічних, дидактичних і педагогічних методів, що враховують поведінку і стан людини в процесі навчання, а також її місцезнаходження і умови для навчання.

Важливим і найпершим кроком в адаптивному навчанні є збір інформації і побудова моделі учня. Модель учня в працях вчених поділяється на 2 блоки: перший - це інформація про рівень знань учня; другий - інформаційна модель особистісних характеристик учня. В нашому сьогоденні з'являється третя важлива частина - модель умов в яких майбутній учень знаходиться і планує навчатися. Тобто, необхідна повна інформація про середовище, в якому перебуває учень або студент: є в учня матеріальна база, засоби і інструменти необхідні для навчання (інтернет, комп'ютер або ноутбук, підручники, зошити, ручки і олівці, світло, тепло і безпечні умови, тощо) [3].

Загалом війна Росії проти України змусила понад 3,3 млн українців виїхати за кордон, майже 6,5 млн стали внутрішньо переміщеними особами. Понад 1,5 млн. дітей покинуло країну і тільки 340 тисяч повернулося назад. Спричинене російською збройною агресією явище вимушених внутрішніх міграційних процесів призвело до того,

що виїжджаючи з території проведення антитерористичної операції та анексованої території Криму у пошуках безпечного перебування, найбільше страждає найуразливіша категорія населення – діти. Саме вони зазнають значних складностей соціального і психоемоційного характеру, пов'язаних зі зміною середовища проживання та звичного кола спілкування, тим паче, якщо така міграція спричинена війною. Особливо, як зазначають психологи, страждають діти віком від 3 до 15 років, оскільки діти до трьох років легко розлучаються з попереднім місцем проживання, а цілком доросла людина старше п'ятнадцяти років здатна сприйняти переїзд на нове місце більш раціонально, ніж у молодшому віці [7].

Отже, інструменти навчання, особливо в сучасних умовах повинні враховувати психоемоційний стан, умови перебування учня. Інструменти адаптивного навчання — це технології, які взаємодіють з учнем у реальному часі. Вони автоматично забезпечують індивідуальну підтримку кожного учня. Спершу адаптивні технології збирають інформацію про те як учень відповідає на запитання — його індивідуальну поведінку. Після цього інструмент реагує на отриману інформацію. Залежно від того як учень взаємодіє з матеріалом та як відповідає, змінюється те, що він бачить на екрані — підказки, запитання, послідовність завдань і тем.

При побудові індивідуальної траєкторії навчання, необхідно також сказати про необхідність адаптації матеріалів електронного курсу для окремих груп. Зокрема, для осіб з обмеженими можливостями здоров'я необхідно використання спеціальних засобів і технологій, що дозволяють полегшити роботу з цифровими ресурсами (наприклад, для осіб з порушенням зору – озвучування всіх лекційних матеріалів, для осіб з порушенням слуху – доповнення субтитрів у відео матеріали тощо) [4].

Під час реалізації індивідуальної траєкторії навчання, особливо під час воєнного стану в країні, потрібно організувати освітній процес так, щоб була виражена позиція здобувача освіти, враховувалися його потенційні можливості, переваги, слабкі сторони, особливості індивідуального пізнавального процесу.

Головною функцією адаптивного курсу є управління траєкторією навчання. Зміна траєкторії навчання при цьому може відбуватися в залежності від змін характеристик моделі учня. Головними характеристиками учня, що впливають на зміну траєкторії навчання є:

- рівень сформованості компетенцій;
- особисті потреби, цілі і переваги учня або студента [6];
- умови в яких навчається учень (повітряна тривога, відсутність комп'ютера, відсутність електроенергії, тощо);

– психо-емоційний стан учня.

Висновки. Навчання за умов адаптивної системи – це не тільки повідомлення нової інформації учням і студентам, але й навчання прийомам самостійної роботи, самоконтролю, взаємоконтролю, прийомам дослідницької діяльності, умінням здобувати знання, узагальнювати і робити висновки, фіксувати головне у згорнутому вигляді.

При побудові індивідуальної траєкторії навчання необхідно враховувати 3 складових: знання учня або студента, особистісні характеристики і мови навчання. Також, слід враховувати вимоги осіб з обмеженими можливостями здоров'я і емоційний стан.

Індивідуальна освітня траєкторія є одним із найбільш ефективних засобів реалізації професійно-освітнього потенціалу особистості та будується на основі певних форм, методів, технологій та механізмів навчання; сучасні технології електронної освіти надають широкі можливості щодо реалізації концепції персоналізованого гнучкого навчання, зокрема, з використанням адаптивних навчальних курсів. У якості ресурсу (параметра) адаптації при цьому можуть виступати як параметри середовища управління навчанням, так і характеристики та переваги самого учня.

Список літератури

1. <https://saveschools.in.ua/>
2. <https://chesno.ck.ua/>
3. Невмержицька С. М., Цалко Т.Р. Актуальні проблеми розвитку людського капіталу в Україні. *Імперативи економічного зростання в контексті реалізації Глобальних цілей сталого розвитку*: матеріали міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції, м. Київ, 9 квітня 2020. Київ : КНУТД, 2020. С. 97-99.
4. Цалко Т.Р., Невмержицька С.М. Дослідження проблем і розробка рекомендацій щодо вдосконалення освітнього процесу в умовах пандемії. *Проблеми інтеграції освіти, науки та бізнесу в умовах глобалізації*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 8 жовтня 2021. Київ : КНУТД. 2021. С. 67-68.
5. Цалко Т. Р., Невмержицька С. М. Проблеми сучасної підготовки та кадрового забезпечення державної служби в Україні. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2021. № 1 (17). – URL: <https://www.inter-nauka.com/uploads/public/16148563087462.pdf>
6. Shamsutdinova T.M. Formation of Individual Educational Trajectory in Adaptive Learning Management Systems. *Open Education*. 2021;25(6):36-44. <https://doi.org/10.21686/1818-4243-2021-6-36-44>
7. <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2016-06/ditu-14275.pdf>